

ISKOLÁZOTTSÁGI ÉS KERESETEGYENLŐTLENSÉGEK

Educational attainment inequalities and earnings inequalities

Az iskolázottság növekedése az előrejelzések szerint nem lassul. Ugyanakkor az iskolázottság növekedésével az iskolázottsági egyenlőtlenségek alakulása sajátos képet mutat. Az iskolázottság növekedésével az iskolázottsági egyenlőtlenségek a Kuznets-görbének nagyjából megfelelő lefutást mutatnak a magasabb iskolázottság időszakában, de az országcsoportok nagy részében ez kiegészül egy ellentétes görbületű résszel az alacsonyabb iskolázottság időszakában, s így egy hullámszerű alakulás jellemzi az iskolázottsági egyenlőtlenségeket az iskolázottsággal együtt vizsgálva. Az írás azt is megvizsgálja, hogy az iskolázottsági egyenlőtlenségek milyen kapcsolatot mutatnak a keresetegyenlőtlenségekkel.

Educational attainment is growing and is not projected to slow down in the future. However, as educational attainment rises, the evolution of educational inequalities shows a particular pattern. As schooling increases, the inequalities in schooling follow a roughly Kuznets curve slope for the period with a higher number of years of schooling completed. But in most groups of countries, this is complemented by an opposite curvature in the period of lower education, and thus a wave-like trend characterizes educational inequalities when examined in conjunction with education. In addition to analysing educational inequalities, the paper also examines the relationship between educational inequalities and earnings inequalities.

BEVEZETÉS

Az iskolázottság megállíthatatlanul növekszik. A világ összesített adatai szerint az egy 25 éves és idősebb lakosra jutó elvégzett iskolaévek száma 1950-től 2000-ig 3,50-ről 7,23 évre, azaz több mint kétszeresére emelkedett. 2000 és 2020 között további mintegy 20%-kal gyarapodott, 8,69 évre, s 2050-re várhatóan 10,58 év lesz². 2018-ban az UNESCO adatai szerint Németországban volt a legmagasabb ez az érték a 25 éves és idősebb népesség esetében, kicsit több mint 14 év³.

¹ DOI: 10.14267/RETP2021.04.07

² Forrás: Wittgenstein Centre Human Capital Data Explorer <http://dataexplorer.wittgensteincentre.org/wcde-v2/>

³ Forrás: <http://data.uis.unesco.org/>

A magyar 25-64 éves népesség iskolázottsága az 1870. évi 1,55 évről 1920-ra 4,5 évre, 1970-re 8,05 évre, 2020-ra pedig 12,62 évre emelkedett, azaz százötven év alatt több mint nyolcszorosára nőtt⁴.

Ebben az írásban az iskolázottság növekedésével foglalkozunk – elsősorban a magyarral, de kitekintünk nemzetközi adatokra is -, azt elemezve, hogy az iskolázottság növekedése hogyan hatott az iskolázottsági egyenlőtlenségekre, valamint ennek kapcsán a keresetegyenlőtlenségek alakulását is röviden szemügyre vesszük.

ADATOK

Az iskolázottsági adatok elemzéséhez a Barro-Lee adatbázist, valamint a Wittgenstein Központ adatait, továbbá helyenként az UNESCO adatait⁵ használjuk.

A Barro-Lee adatbázis 1970 és 2010 között öt éves lépésekben adja meg a 15 és 64 éves, illetve a 25-64 éves, mindkét nemű népesség átlagos iskolázottságát, továbbá az elért legmagasabb iskolázottsági szint szerinti megoszlását három fokozat szerint (Primary, Secondary, Tertiary).

A Wittgenstein Centre Human Capital Data Explorer adatbázis – egyéb adatok mellett – 1950-től 2100-ig (tehát előre számított adatokat is bemutatva), öt éves időközönként tartalmazza a 15 éves és idősebb (továbbá különböző kor/év/csoportokra) a népesség átlagos iskolázottsági adatait (Mean number of years spent in school), valamint megoszlását iskolai végzettségek szerint (No Education, Incomplete Primary, Primary, Lower Secondary, Upper Secondary, Postsecondary csoportok szerint).

Magyarországra és az OECD országokra vonatkozó elemzéseink ezekre az adatbázisokra épülnek.

A kereseti adatokat – pontosabban a középfokú végzettségűekhez viszonyított relatív kereseteket – pedig az OECD.stat adatbázisa alapján vettük figyelembe. A keresetelemzésekhez kapcsolódó iskolázottsági adatokat is az OECD.stat adatbázisa alapján tekintettük.

Az egyenlőtlenségek mérésére a Gini-indexet használtuk⁶.

⁴Forrás: 1870-2010 között Barro-Lee adatbázis

(https://barrolee.github.io/BarroLeeDataSet/OUP/OUP_long_MF1564_v1.xls), 2020 Wittgenstein adatbázis (<http://dataexplorer.wittgensteincentre.org>) 20-64 éves népességre vonatkozó adat.

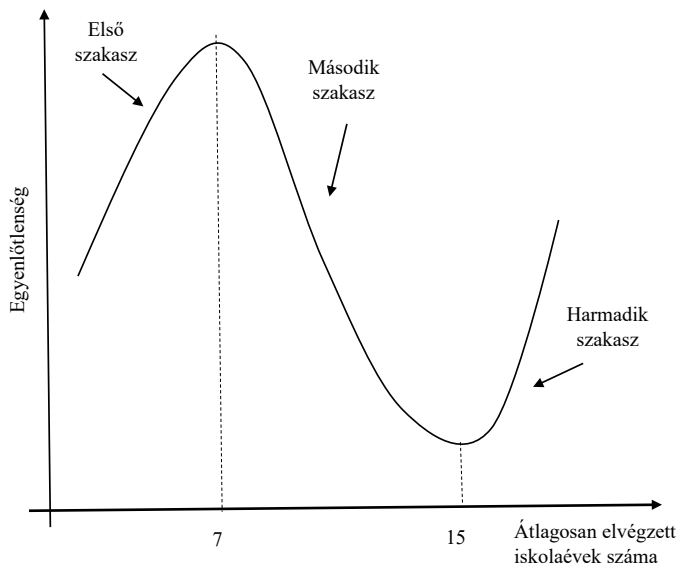
⁵<http://data.uis.unesco.org/>

⁶A Gini-index kiszámításánál a 15-64 éves népéségen belüli iskolázatlan, alacsony, középfokú és felsőfokú (No Schooling, Primary, Secondary, Tertiary) népesség arányát vettük figyelembe.

AZ ISKOLÁZOTTSÁGI EGYENLŐTLENSÉGEK

A gazdasági fejlődés egyenlőtlenségének U alakú görbéje Simon Kuznets munkásságának egyik közismert teóriája. Mint Meschi és Scervini írja: „az eredeti elképzelés a fejlődő országokra korlátozódott, és csak az iparosodási folyamatra vonatkozott [lásd Kuznets, 1963]. Az egymást követő évtizedekben az úgynevezett fordított U alakú "Kuznets-görbére" számos különböző gondolati keretben hivatkoztak, a növekedés és az egyenlőtlenség közötti kapcsolat leírása során.” [Meschi-Scervini, 2012:8] A szerzők szerint a Kuznets-görbét először a 90-es évek elején alkalmazták az iskolázottság bővülése és az oktatási egyenlőtlenségek közötti kapcsolat magyarázatára, de a kapcsolat alakjára vonatkozó megállapítások rendkívül vegyesek. Ram [1990], Park [1996], valamint De Gregorio és Lee [2002] kapcsolatot talált az iskolázottsági szintek változása és az iskolázottsági egyenlőtlenségek között, így igazolva az oktatási Kuznets-görbe létezését. Ezzel szemben Castelló és Doménech (2002), valamint Thomas et al. [2001] az oktatási egyenlőtlenséget a Gini-index segítségével mérve negatív korrelációt találtak az átlagos iskolázottsági szint és az oktatási egyenlőtlenség között.

Meschi és Scervini a korábbi empirikus eredményekre (elsősorban Ram [1990], Thomas és mtsai [2001], valamint Morrisson és Murtin [2010] munkái alapján) azt hangsúlyozzák, hogy az oktatási egyenlőtlenségek az oktatási expanzió korai szakaszában általában növekednek. Ezután egy bizonyos küszöbérték után, amelyet általában 7 év körül határoznak meg, az oktatási egyenlőtlenség csökkenni kezd. Ez a tendencia azonban nem tart örökké. Meschi és Scervini elemzése arra mutatnak, hogy „amikor a magas átlagos iskolázottsági szintnek megfelelően elérjük a tömeges iskolázottságot, az oktatás további bővülését főként a felsőfokú és posttercier képzés bővülése hajtja, ami az oktatási egyenlőtlenségek újbóli felerősödéséhez vezet” [Meschi-Scervini, 2012:21]. Azt hangsúlyozzák, hogy nem lineáris (lényegében hullámszerű) kapcsolatot van az oktatás bővülése és az egyenlőtlenségek között, amelynek alakja az iskolázottság bővülésének adott szakaszától függ (1. ábra).

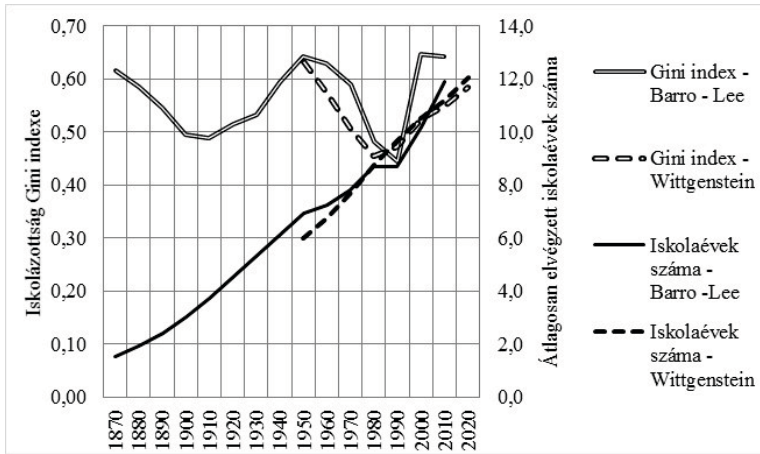

Forrás: Meschi-Scervini [2012:21] (Figure 4)

1. ábra: Az oktatási egyenlőtlenség (elvi) alakulása az iskolázottság függvényében

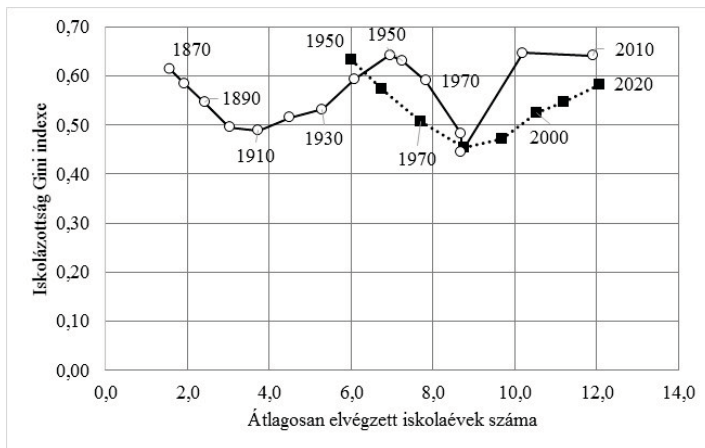
ISKOLÁZOTTSÁGI EGYENLŐTLENSÉGEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON ÉS AZ OECD ORSZÁGOKBAN

Magyarországon a (15 éves és idősebb) lakosság iskolázottságának egyenlőtlenségét mind a Barro–Lee, mind a Wittgenstein adatbázis alapján megvizsgáltuk. (Az előbbi 1970-2010, az utóbbi 1950-2020 időtávon tesz lehetővé elemzést.) Ahogy az ábra mutatja, hogy úgy tűnik, hogy a két ezredforduló körül volt a legkisebb az egyenlőtlenség (2. ábra).

Forrás: Barro-Lee és Wittgenstein adatbázis alapján saját szerkesztés

2. ábra: Az iskolázottság és az iskolázottság egyenlőtlenségének alakulása a történelmi időben, a Barro-Lee és a Wittgenstein adatbázis alapján számolva – Magyarországon

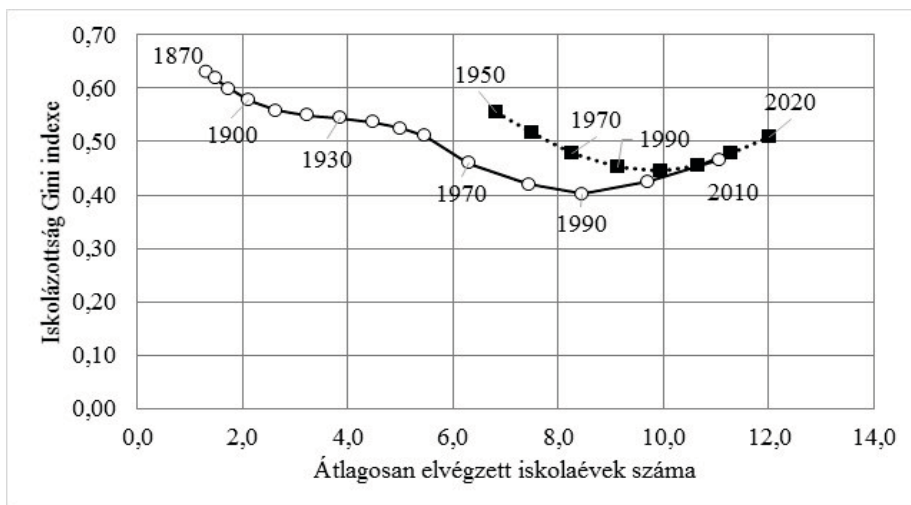

Megjegyzés: fehér kör és folyamatos vonal Barro-Lee adatok alapján, fekete négyzet pontvonal Wittgenstein adatok alapján számítva

Forrás: Barro-Lee és Wittgenstein adatbázis alapján saját szerkesztés

3. ábra: Az iskolázottság és az iskolázottság egyenlőtlenségének kapcsolata 1870-2010 illetve 1950-2020 időtávon (előző Barro-Lee adatbázis, utóbbi Wittgenstein adatbázis alapján számolva) – Magyarország

Ha az iskolázottság egyenlőtlenségének alakulását az iskolázottság függvényében vizsgáljuk, akkor a Wittgenstein adatbázis alapján (az 1950-2020 időtávon) egy Kuznets-görbe-szerű lefutást látunk (fekete négyzögekkel jelölt görbe), a hosszabb időtávot lehetővé tevő Barro-Lee adatbázis alapján pedig valamennyire felismerhető a Meschi-Scervini által említett, fentebb bemutatott hullámszerű lefutás. Ez utóbbinál a csúc nálunk is a 7-es iskolázottság esetében tapasztalható, ugyanakkor a minimum a 9-es iskolázottságnál van (a szerzőpáros által említett 15 helyett) (3. ábra). Ha a Baaro-Lee és a Wittgenstein adatbázis alapján megvizsgáljuk az OECD országok iskolázottsági átlagának alakulását, akkor inkább egy Kuznets-görbe szerinti lefutást mutat mindkét adatbázisra épülő elemzés (4. ábra).

Megjegyzés: fehér kör és folyamatos vonal Barro-Lee adatok alapján, fekete négyzet pontvonal Wittgenstein adatok alapján számítva

Forrás: Barro-Lee és Wittgenstein adatbázis alapján saját szerkesztés

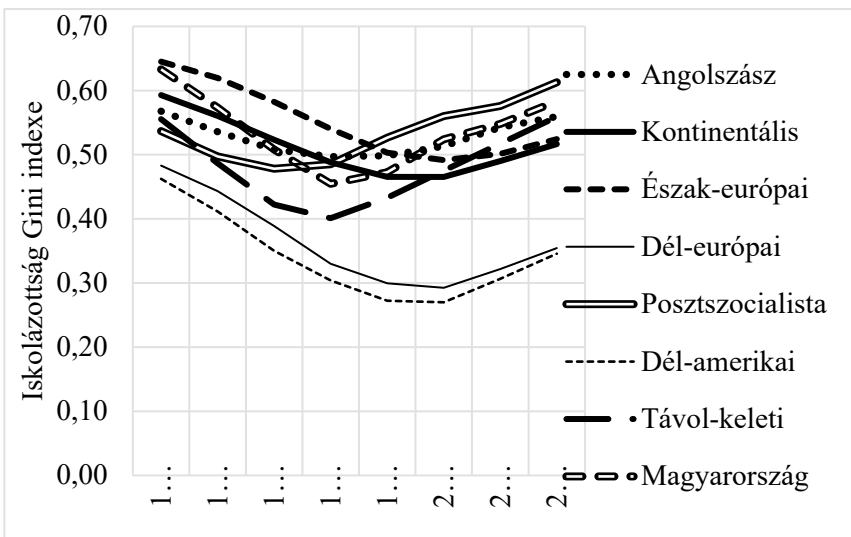
4. ábra: Az iskolázottság és az iskolázottság egyenlőtlenségének kapcsolata 1870-2010, illetve 1950-2020 időtávon (előző Barro-Lee adatbázis, utóbbi Wittgenstein adatbázis alapján számolva) – OECD országátlag

Azonban ha közelebbről megvizsgáljuk az országok adatait, akkor azt látjuk, hogy az adatbázisban található 37 OECD ország közül az egyes jellemző országcsoportok (azaz kapitalizmus modellek⁷) szerint jellemző különbségek ismerhetők fel.

⁷ Lásd erről Artner [2011] és Andor [2008], valamint Polónyi [2018].

Mindegyik országcsoporthoz hasonló az iskolázottság Gini-indexe trendjének alakulása, hogy az 50-es éveket követően egyértelmű az egyenlőtlenségek csökkenése. Ez azonban mindegyik országcsoporthoz eltérően történik, s utána növekedni kezd, de nem azonos időszakban. A poszt-szocialista országok esetében ez a törés 1970 körül, az angolszász és a távol-keleti országok esetében a 80-as évek körül, a többi országcsoporthoz esetében a 90-es évek körül következett be (5. ábra).

A 21. századra fordulva minden országcsoporthoz növekednek az iskolázottsági egyenlőtlenségek. A 21. század második évtizedének elején a legmagasabb iskolázottsági egyenlőtlenség a poszt-szocialista országcsoporthoz esetében volt, a legalacsonyabb pedig a dél-amerikai és a dél-európai országcsoporthoz.

Megjegyzés: az országcsoporthoz a következők:

Angolszász országok: Ausztrália, Írország, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Kanada, Új-Zéland

Kontinentális országok: Ausztria, Belgium, Franciaország, Luxemburg, Németország, Svájc

Észak-európai országok: Izland, Dánia, Finnország, Hollandia, Norvégia, Svédország

Dél-európai országok: Görögország, Izrael, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Törökország

Poszt-szocialista országok: Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia,

Magyarország, Szlovákia, Szlovénia

Dél-Amerikai országok: Chile, Costa Rica, Columbia

Távol-keleti: Japán, Korea

Forrás: Wittgenstein adatbázis alapján saját szerkesztés

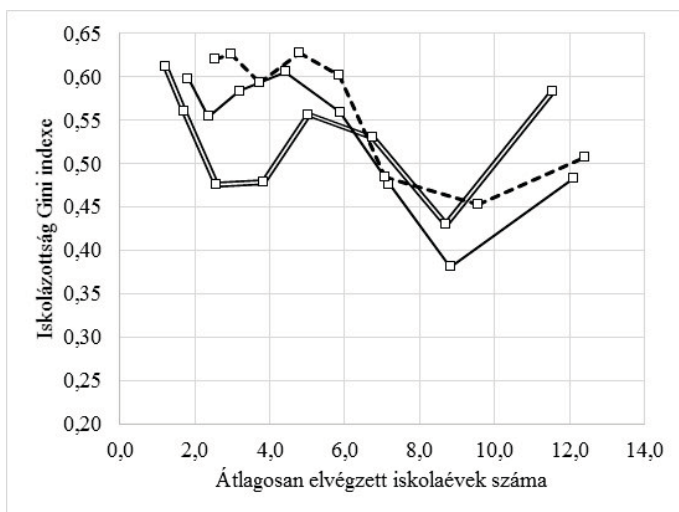
5. ábra: Az iskolázottsági egyenlőtlenség Gini-indexének történelmi alakulása az OECD országcsoporthoz (kapitalizmus modellek) szerint – a Wittgenstein adatbázis alapján számítva

Ha az iskolázottsági egyenlőtlenséget az iskolázottsággal (egy főre jutó elvégzett iskolaévek számával) összefüggésben vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy 1950-ben az

országok többségében magas volt az iskolázottsági egyenlőtlenség az OECD országokban (Melléklet 4. táblázat). 2020-ban viszont az országok zömében közepes volt az iskolázottsági egyenlőtlenség (Melléklet 5. táblázat). A vizsgált hetven év alatt tehát az országok zömében csökkent az iskolázottsági egyenlőtlenség.

Azonban ha országcsoportonként vizsgáljuk az egyenlőtlenség csökkenését, látszik, hogy két csoport különíthető el a lefutás alapján.

Az egyik csoportba a kontinentális, az észak-európai és a poszt-szocialista országok tartoznak, amelyekre a hullámszerű lefutás jellemző (hasonlóan a korábban látott hazai diagramhoz). Közös jellemzőjük, hogy az iskolázottság legalacsonyabb egyenlőtlensége a 3., valamint a 9. átlagosan elvégzett iskolaév körül található (6. ábra).

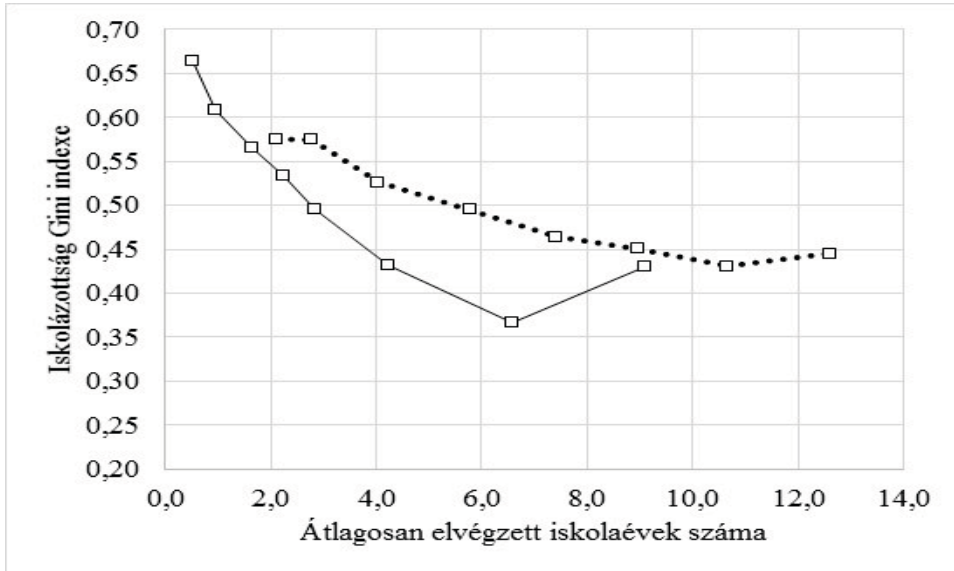
Forrás: Barro-Lee adatbázis alapján saját szerkesztés

Megjegyzés: az országcsoportok jelölése megegyezik az 5. ábrával (hiányzik a dél-amerikai és a távol-keleti)

6. ábra: Iskolázottság és iskolázottsági egyenlőtlenségek OECD országcsoportok (kapitalizmus modellek) szerint 1870-2010 (20 éves lépésként Barro-Lee adatbázis alapján számítva) – a kontinentális, az északi és a poszt-szocialista országok átlagai⁸

⁸ A poszt-szocialista megjelölés természetesen az 1870-1940 közötti időben úgy értendő, hogy a későbbi poszt-szocialista országok.

A másik csoportba az angolszász és a dél-európai országok tartoznak (7. ábra), amelyek inkább egy „féloldalas” Kuznets-görbe szerű lefutást mutatnak, de eltérő minimummal. A dél-európai országoknál a 7., az angolszász országoknál a 11. átlagosan elvégzett iskolaév körül van az iskolázottság egyenlőtlenségének minimuma.

Forrás: Barro-Lee adatbázis alapján saját szerkesztés. Megjegyzés: az országcsoportok jelölése megegyezik az 5. ábráéval (hiányzik a dél-amerikai és a távol-keleti) 6. ábra: Iskolázottság és iskolázottsági egyenlőtlenségek OECD országcsoportok (kapitalizmus modellek) szerint 1870-2010 (20 éves lépésenként Barro-Lee adatbázis alapján számítva) – a kontinentális, az északi és a posztszocialista országok átlagai⁹

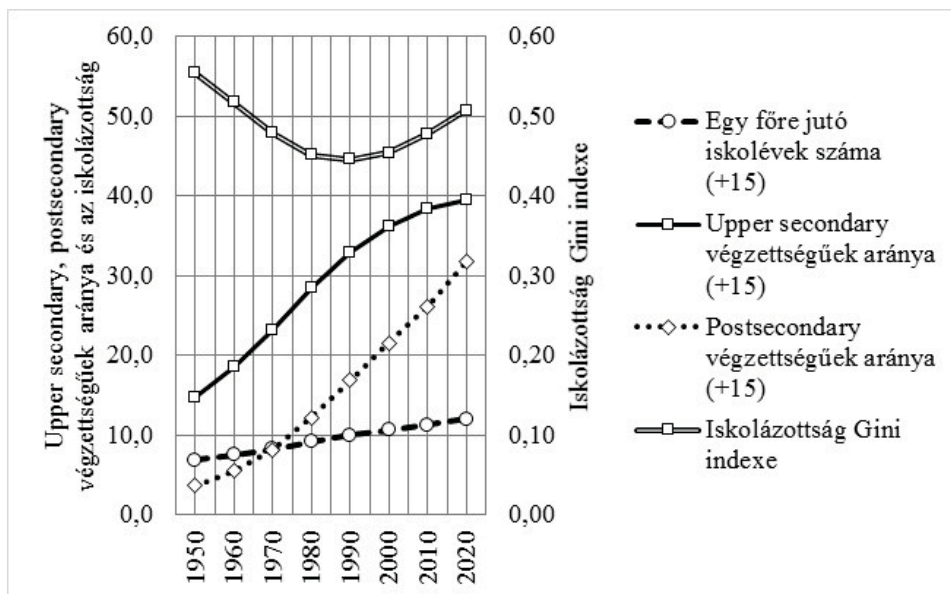
Forrás: Barro-Lee adatbázis alapján saját szerkesztés. Megjegyzés: az országcsoportok jelölése megegyezik az 5. ábráéval

7. ábra: Iskolázottság és iskolázottsági egyenlőtlenségek OECD országcsoportok (kapitalizmus modellek) szerint 1870-2010 (20 éves lépésenként, Barro-Lee adatbázis alapján számítva) - az angolszász és a déli országok átlagai

Megvizsgáltuk, hogy a Gini-indexszel mért iskolázottsági egyenlőtlenség mutat-e együttjárást valamely iskolázottsági jellemzővel, az egy főre jutó átlagos iskolázottság, a középfokú végzettségűek aránya, illetve a postsecondary végzettségűek aránya valamelyikével (8. ábra). A 37 OECD ország 1950-2020 közötti 10 éves időközű adatain elvégzett többszörös korrelációelemzés azt

⁹ A posztszocialista megjelölés természetesen az 1870-1940 közötti időben úgy értendő, hogy a későbbi posztszocialista országok.

mutatja, hogy az iskolázottság egyenlőtlensége a középfokú végzettségűek arányával mozog együtt, de nem igazán erős korrelációval (Melléklet 3. táblázat). Magyarul a vizsgált iskolázottsági jellemzők változásaival az iskolázottság egyenlőtlensége nincs igazán kapcsolatban.

Forrás: Barro-Lee és Wittgenstein adatbázis alapján saját szerkesztés

8. ábra: Az iskolázottság Gini-indexe, az egy főre jutó iskolaévek, a középszolai (upper secondary) valamint a postsecondary végzettségűek aránya (a 15 éves és idősebb népesség esetében) – a 37 OECD ország átlaga.

Ugyanakkor észre lehet venni, hogy a tendenciák nagyon hasonlóak a Piketty által feltárt jövedelmi egyenlőtlenségek alakulásához (Piketty, 2015:344, Figure 9.8. Income inequality: Europe vs. the United States, 1900-2010). Mint a szerző írja: „az egyenlőtlenségeknek az 1980 utáni újbóli növekedése nagyrészt annak a politikai fordulatnak a következménye, amely elsősorban az adózás és a pénzügyek terén végbement. Az egyenlőtlenségek történetét a gazdasági, politikai, társadalmi aktorok vélekedése alakítja arról, hogy mi az igazságos és mi nem. Fontosak az ezen aktorok között kialakuló erőviszonyok és az így megszülető kollektív döntések.” [Piketty, 2015:32]

Alighanem az iskolázottsági egyenlőtlenségek alakulásában is meghatározó szerepet játszik a gazdasági, politikai, és társadalmi aktorok vélekedése az oktatás, az iskolázottság szerepéről és az oktatási egyenlőtlenségek elfogadhatóságáról, az

oktatási rendszer igazságosságáról. Ezek mélyebb elemzése messze meghaladja jelen írás vállalását.

ISKOLÁZOTTSÁG ÉS KERESETEK

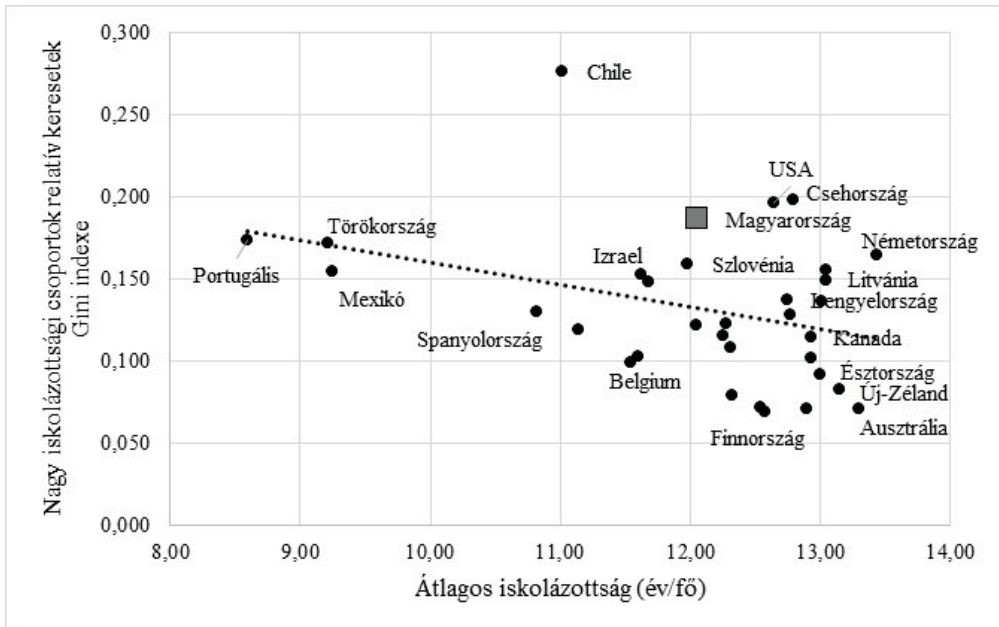
Az iskolázottság és a keresetek kapcsolata közismert, széles körben vizsgált¹⁰. A népesség főbb iskolai csoportok (középfokúnál alacsonyabb, középfokú és postsecondary együtt, valamint felsőfokú végzettségűek) szerinti megoszlását és ugyanezen iskolázottsági csoportok relatív keresetét vizsgálva az OECD országok halmazán viszonylag egyértelmű kapcsolattal találkozhatunk. A magasabb iskolázottság magasabb relatív keresetelőnnyel jár. Ez közismert összefüggés.

Itt most két másik kapcsolatot vizsgálunk:

- (1) az iskolázottság kapcsolatát a keresetegyenlőtlenségekkel, illetve
- (2) az iskolázottsági egyenlőtlenségek és a keresetegyenlőtlenségek kapcsolatát.

(1) Ha egy adott időpontban (itt 2018-2019) a népesség átlagos iskolázottságát összevetjük a nagy iskolázottsági csoportok (középfokúnál alacsonyabb, középfokú és postsecondary együtt, valamint felsőfokú végzettségűek) keresetkülönbségeinek Gini-indexével az OECD országok halmazán, akkor egy viszonylag szerény, de létező negatív együttjárást találunk, magyarul a magasabb iskolázottságú országokban valamelyest alacsonyabb a keresetek egyenlőtlensége (9. ábra).

¹⁰ Két viszonylag friss irodalom áttekintés: Psacharopoulos, G.-Patrinos, H. A. [2018], illetve Smidova, Z. [2019].

Megjegyzés: (Korreláció: $-0,3558$)

15 éves és idősebb népesség átlagos iskolázottsága 2020 évre vonatkozó előrejelzés Forrás: Wittgenstein Centre Human Capital Data Explorer

Főbb iskola csoportok (a 25-64 éves népesség középfokúnál alacsonyabb, középfokú és postsecondary, valamint felsőfokú végzettségűek szerinti csoportjainak) relatív keresetkülönbségeinek Gini-indexe Education at a Glance [2020] adatai alapján saját számítás

9. ábra: A népesség átlagos iskolázottsága és főbb iskolázottsági csoportok szerinti relatív keresetkülönbségeiknek Gini-indexe az OECD országok halmazán (2018., 2019.)

Ugyanakkor, ha az OECD országok átlagában vizsgáljuk, és hosszabb időtávon nézzük az átlagos iskolázottság összefüggését a keresetek egyenlőtlenségének alakulásával, akkor erős pozitív kapcsolatot találunk (1. táblázat). Tehát az iskolázottság növekedésével növekszik a keresetek egyenlőtlensége.

1. táblázat A népesség átlagos iskolázottsága és főbb iskolázottsági csoportok szerinti relatív keresetkülönbségeiknek a Gini indexe az OECD országok halmazán 1999 -2019.

(Korreláció: 0,7879)	1999	2005	2009	2015	2019
Átlagos iskolázottság OECD átlag	11,01	11,34	11,62	12,07	12,32
A főbb iskolázottsági csoportok relatív keresetkülönbségeiknek a Gini-indexe	0,082	0,089	0,090	0,090	0,122

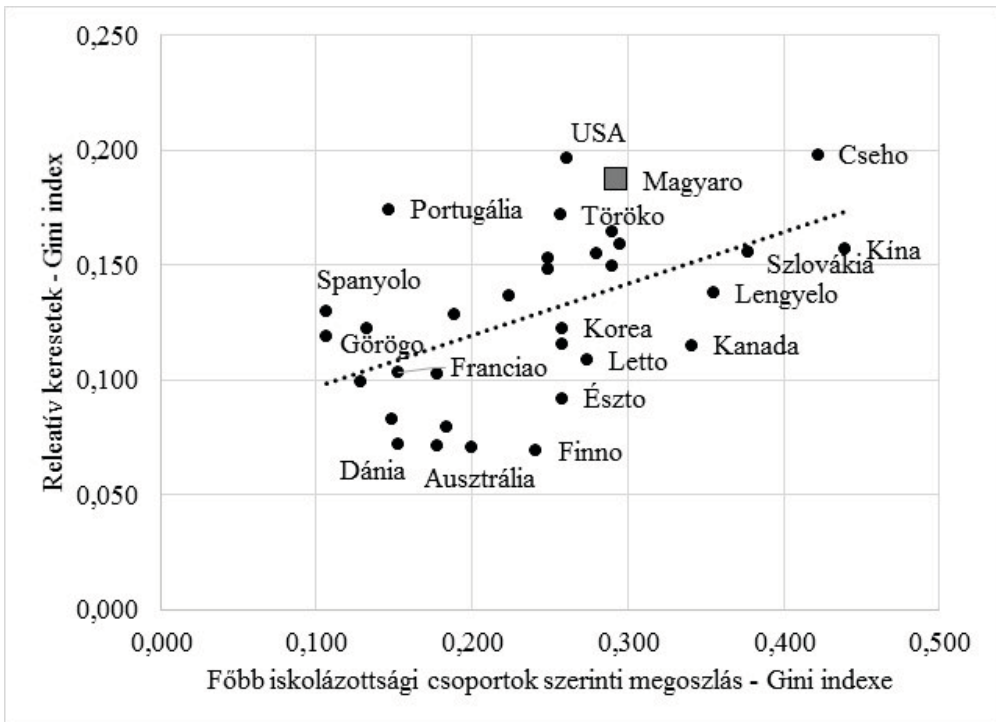
Megjegyzés: 19 ország adata alapján (azon országok, amelyek mindegyik évben közöltek adatot¹¹) az adatsor kialakítása az első és az utolsó rendelkezésre álló adatsorhoz alkalmazkodik

Forrás: OECD [2020]

A vizsgált 19 OECD ország között egyetlen olyan van, amelyiknél 1999 és 2019 között az átlagos iskolázottság növekedése, valamint a keresetek egyenlőtlensége között a korreláció negatív - ez Finnország. Tehát Finnország az egyetlen, ahol az iskolázottság történelmi növekedésével csökken a keresetek egyenlőtlensége. A többi ország esetében pozitív az együttjárás. (Svédország és Norvégia esetében ez +0,2 és + 0,3 körül van, a többi országban ennél jelentősen nagyobb, például Magyarország esetében +0,6564.)

(2) Hasonlóan pozitív korrelációs kapcsolatot találunk, ha mindkét tényezőt, azaz az iskolázottság és a keresetek egyenlőtlenségét vetjük össze az OECD országok halmazán **egy adott időpontban** (ez esetben 2019-ben). Azt látjuk, hogy az iskolázottsági csoportok szerinti egyenlőtlenség és a keresetek egyenlőtlensége között 0,5 körüli pozitív korreláció van (10. ábra).

¹¹ Australia, Canada, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Hungary, Ireland, Korea, Netherlands, New Zealand, Norway, Portugal, Spain, Sweden, Switzerland, United Kingdom, United States

Forrás: *Education at a Glance (2020)* adatai alapján¹² saját számítás

10. ábra: A népesség főbb iskolázottsági csoportok szerinti megoszlásának és relatív keresetkülönbségeinek Gini-indexe az OECD országok halmazán (2019) (Korreláció +0,5160)

Ha ezt az együttjárást megvizsgáljuk hosszabb időtávon, 1999 és 2019 között tíz évenként, azt látjuk, hogy az elmúlt 20 évben nagyjából állandó volt a korreláció (2. táblázat).

Ezt interpretálhatjuk úgy, hogy az iskolázottsági egyenlőtlenségek együtt járnak a keresetek egyenlőtlenségével. (Vagy úgy is fogalmazhatunk, mint ahogy Andersen [2015:8], miszerint azokban az országokban, ahol a képzettség eloszlása egyenlő, a jövedelmek megoszlása is általában egyenlő. Ez nyilvánvalóan nem mond ellent az előző kijelentésnek.)

¹² Forrás pontosan: Table A1.1. Educational attainment of 25-64 year-olds (2019) Percentage of adults with a given level of education as the highest level attained *Education at a Glance 2020: OECD Indicators* - © OECD 2020 valamint Figure A4.1 adatai (Relative earnings of adults with an upper secondary or postsecondary non-tertiary education compared to earnings of adults with below upper secondary education, by programme orientation (2018) *Education at a Glance 2020: OECD Indicators* - © OECD 2020) alapján.

2. táblázat A népesség főbb iskolázottsági csoportok szerinti megoszlásának és relatív keresetkülönbségeik Gini indexeknek alakulása az OECD országok halmazán 1999-2009- 2019

	1999	2009	2019
Korreláció	0,5768	0,4755	0,5053

Megjegyzés:

19 ország adata alapján (azon országok, amelyek mindegyik évben közöltek adatot

az adatsor kialakítása az első és az utolsó rendelkezésre álló adatsorhoz alkalmazkodik

Forrás: OECD (2020)

BEFEJEZÉSÜL

Három megállapítást fogalmazhatunk meg az elemzés alapján.

Először azt, hogy az iskolázottság növekedésével az iskolázottsági egyenlőtlenségek a Kuznets-görbének nagyjából megfelelő lefutást mutatnak a magasabb iskolázottság időszakában, de az országcsoportok nagy részében ez kiegészül egy ellentétes görbületű résszel az alacsonyabb iskolázottság időszakában, s így egy hullámszerű alakulás jellemzi az iskolázottsági egyenlőtlenségeket az iskolázottsággal együtt vizsgálva.

A másik megállapítás, hogy hosszabb időtávon az átlagos iskolázottság növekedésével növekszik a keresetegyenlőtlenség.

És végül az iskolázottsági egyenlőtlenségek együtt járnak a keresetek egyenlőtlenségével.

Ugyanakkor a tendenciák alakulásának okait nem elemeztük mélyebben ebben az írásban. Megelégedtünk azzal, hogy Pikettyre hivatkozva úgy vélekedtünk, hogy az iskolázottsági egyenlőtlenségek alakulásában meghatározó szerepet játszik a gazdasági, politikai és társadalmi aktorok vélekedése az oktatás, az iskolázottság szerepéről és az oktatási egyenlőtlenségek elfogadhatóságáról, az oktatási rendszer igazságosságáról. Ezek mélyebb elemzése messze meghaladja jelen írás vállalását.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Andersen, T. M. (2015): Human Capital, Inequality and Growth. Publications Office of the European Union. Luxembourg.

Andor, L. (2008): Összehasonlító gazdaságtan globális szemléletben. L'Harmattan-Zsigmond Király Főiskola, Budapest

Artner, A. (2011): Az európai jóléti modellek és fenntarthatóságuk. MTA Világgazdasági Kutatóintézet Műhelytanulmányok 89. szám 2011. június <http://www.vki.hu/mt/mh-89.pdf> Letöltés 2017.02.10

- Castellò, A, and Doménech, R. (2002): "Human Capital Inequality and Economic Growth: Some New Evidence", *Economic Journal*, Royal Economic Society, vol. 112(478): C187-C200, March
- De Gregorio, J. and Lee, J.W. (2002): "Education and Income Inequality: New Evidence from Cross-Country Data", *Review of Income and Wealth*, Vol. 48 (3): pp. 395-416
- Education at a Glance (2020): OECD Indicators - OECD 2020, Paris.
- Kuznets, S. (1963): *Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations: VIII. Distribution of Income by Size, Economic Development and Cultural Change*, Vol. 11(2): pp. 1-80 <http://piketty.pse.ens.fr/files/Kuznets1963.pdf%20-%20accessed%20Feb%202015>
- Meschi E.- Scervini F. (2012): *Expansion of schooling and educational inequality in Europe: Educational Kuznets curve revisited*. GINI Discussion Paper 61. Amsterdam
http://archive.uva-aias.net/uploaded_files/publications/DP61-Meschi,Scervini.pdf
- Morrisson, C. and Murtin, F. (2010): "The Kuznets Curve of Education: A Global Perspective on Education Inequalities", CEE DP 116, Centre for the Economics of Education, London School of Economics
- Park, K.H. (1996): "Educational Expansion and Educational Inequality on Income Distribution", *Economics of Education Review*, Vol. 15 (1): pp. 51-58
- Piketty, Th. (2015): *A tőke a 21. században*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Polónyi, I. (2018): *Oktatás és gazdasági fejlődés I. Köz-Gazdaság 13: 2018/4* pp. 25-38.
- Psacharopoulos, G. - Patrinos, H.A. (2018): *Returns to Investment in Education A Decennial Review of the Global Literature- Policy Research Working Paper. 8402*. World Bank Group
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29672/WPS8402.pdf> Letöltés 2020.02.01.
- Ram, R. (1984): "Population Increase, Economic Growth, Educational Inequality, and Income Distribution: Some Recent Evidence", *Journal of Development Economics*, Vol. 14 (3): 419-428
- Ram, R. (1990): "Educational Expansion and Schooling Inequality: International Evidence and Some Implications", *Review of Economics and Statistics*, Vol. 72(2): pp. 266-274
- Smidova, Z. (2019): *Educational Outcomes: A Literature Review of Policy Drivers from a Macroeconomic Perspective*. OECD. Economics Department Working Papers. No. 1577
[https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=E/CO/WKP\(2019\)47&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=E/CO/WKP(2019)47&docLanguage=En) Letöltés 2020.02.01.

Thomas, V., Wang, Y. and Fan, X. (2001): “Measuring Education Inequality: Gini Coefficients of Education”, World Bank Policy Research Working Paper No. 2525

Thomas, V., Wang, Y. and Fan, X. (2002): “A New Dataset on Inequality in Education: Gini and Theil Indices of Schooling for 140 Countries, 1960-2000”, World Bank, Washington DC

FELHASZNÁLT ADATBÁZISOK:

Wittgenstein Centre Human Capital Data Explorer
<http://dataexplorer.wittgensteincentre.org/wcde-v2/>

<http://data.uis.unesco.org/>

https://barrolee.github.io/BarroLeeDataSet/OUP/OUP_long_MF1564_v1.xls

<http://dataexplorer.wittgensteincentre.org>

<http://data.uis.unesco.org/>

OECD (2020): Educational attainment of 25-64 year-olds (2019) Percentage of adults with a given level of education as the highest level attained Education at a Glance 2020: OECD Indicators

OECD (2020): Relative earnings of adults with an upper secondary or postsecondary non-tertiary education compared to earnings of adults with below upper secondary education, by programme orientation (2018) Education at a Glance 2020

MELLÉKLET

3. táblázat

	Iskolázottság Gini-indexe	Átlagos iskolaévek száma (+15)	Upper secondary végzettségűek aránya (+15)	Postsecondary végzettségűek aránya (+15)
Iskolázottság Gini- indexe	I			
Átlagos iskolaévek száma	0,2960	I		
Upper secondary végzettségűek aránya	0,3352	0,8264	I	
Postsecondary végzettségűek aránya	0,0281	0,7692	0,5094	I

4. táblázat

		1950		
		Iskolázottsági egyenlőtlenség (Gini-index)		
		alacsony (kisebb, mint 0,4)	közepes (0,4-0,6)	magas (nagyobb, mint 0,6)
Átlagos iskolázottság (egy főre jutó átlagosan elvégzett iskolaévek száma)	alacsony kisebb mint 6,00	Chile Izrael Litvánia	Columbia Észtország Görögország Mexikó Olaszország Spanyolország	Korea Magyarország Portugália Törökország
	közepes 6,00-9,00	Kanada USA	Belgium Hollandia Izland Japán Lengyelország Szlovénia	Ausztrália Ausztria Finnország Franciaország Írország Luxemburg Svédország Szlovákia Új-Zéland
	magas nagyobb mint 9,00		Lettország Svájc	Csehország Dánia Egyesült Királyság Németország Norvégia

3. táblázat

		2020		
		Iskolázottsági egyenlőtlenség (Gini-index)		
		alacsony (kisebb, mint 0,4)	közepes (0,4-0,6)	magas (nagyobb, mint 0,6)
Átlagos iskolázottság (egy főre jutó átlagosan elvégzett iskolaévek száma)	alacsony kisebb mint 10,00	Columbia Mexikó Portugália Törökország		
	közepes 10,00-13,00	Spanyolország	Ausztria Belgium Chile Dánia Egyesült Királyság Finnország Franciaország Görögország Hollandia Írország Izrael Korea Luxemburg Magyarország Norvégia Olaszország Svédország Szlovénia USA	Észtország Izland Japán Németország Svájc Új-Zéland
	magas nagyobb mint 13,00		Csehország Kanada Lengyelország Lettország	Ausztrália Litvánia Szlovákia